

ПОВІДОМЛЕННЯ ТАРС ВИДАТНИЙ КОСМІЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ УСПІШНО ЗАВЕРШЕНИЙ

ПОВОРОТНИЙ АПАРАТ АВТОМАТИЧНОЇ
СТАНЦІЇ «ЛУНА-16» ЗДІЙСНИВ М'ЯКУ
ПОСАДКУ В РОЗРАХУНКОВОМУ РАЙОНІ
РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ

Сьогодні, 24 вересня 1970 року, о 8 годині 26 хвилин за московським часом поворотний апарат автоматичної станції «Луна-16» здійснив м'яку посадку в розрахунковому районі Радянського Союзу за 80 кілометрів на південний схід від міста Джезказган Казахської РСР.

Поворотний апарат, в якому знаходиться герметизований контейнер з зразками місячного ґрунту, спостерігався засобами розшукового комплексу при спуску на парашуті. Після приземлення апарат взято на борт вертольота для дальшої доставки його в Москву.

Контейнер з місячною породою буде передано в Академію наук СРСР для аналізу і вивчення. Результати досліджень будуть опубліковані.

МОЛОДИЙ КОМУНІСТ

ПРОЛЕТАРІ ВСІХ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!

ОРГАН КІРОВОГРАДСЬКОГО ОБКОМУ АКМУ

Рік видання XI
№ 115 (1283).

П'ЯТНИЦЯ, 25 вересня 1970 року

Ціна 2 коп.

ВЕЛИКЕ СВЯТО ЛІТЕРАТУРИ

Сьогодні на орденоносній Кіровоградщині розпочинається Тижень української радянської літератури. Він проводиться за рішенням бюро обкому КП України, виконкому обласної Ради депутатів трудящих, Спілки письменників України і присвячується наступному XXIV з'їзду КПРС.

На проведення Тижня української радянської літератури в нашу область прибувають провідні українські письменники на чолі з головою правління Спілки письменників України, лауреатом Ленінської, Державної та Шевченківської премій Олесею Терентійовичем Гончаром.

Не тільки Кіровоград зустрічає сьогодні кращих майстрів слова Радянської України, з хлібом-солом вітають дорогих гостей у шахтарській Олександрії і місті гірбудаівників Світловодську, в Ульяновці, в Новоархангельську. Свято літератури — свято всіх трудящих Кіровоградщини. Нашіх гостей — письменників чекають на заво-

дах і фабриках. Їх хочуть бачити не-втомні наші хлібороби.

Письменники приїдуть в край, багатий не лише дарами щедрих чорноземів, а й щедрий своїми талантами, своєю духовною культурою, Кіровоградщина — край Кропивницького і Карпенка-Карого, Микитенка і Дем'яна Бедного, край автора невимрущих «Вершників» — Юрія Яновського.

Проведення Тижня української радянської літератури співпадає з відзначенням визначної дати в літературному житті українського народу — 125-річчям з дня народження одного з корифеїв українського реалістичного театру, видатного драматурга Івана Карповича Тобілевича — Карпенка-Карого. Ми раді, що цю дату відзначатимемо разом з провідними українськими радянськими письменниками.

Наші кіровоградський край багатий людьми праці, невстиглими і всюдисущими творцями народнього добра. Кіровоградщина — край Олександра

Піталова, Василя Сухомлиніського, край тисяч і тисяч невтомних трударів, які чекають запального письменницького слова. Зустрічі письменників з трудящими заронять благотворне зерно, зерно натхнення і добра, нового творчого вогню, який так потрібен як за письменницьким столом, так і за перстатом, і за кермом, і в лабораторії винахідника.

Проведення Тижня української радянської літератури — це новий вияв батьківської турботи нашої Комуністичної партії про духовний світ радянської людини, її літературний ріст. Хочеться, щоб зустріч письменників з нашим степовим краєм, багатим революційними, бойовими і трудовими традиціями українського народу, збагатила їх новими неочікуваними враженнями, які дали б багатий матеріал для нових високохудожніх творів.

То ж ласкаво просимо, дорогі друзі, на нашу кіровоградську землю. Зичимо вам найцікавіших зустрічей і вражень, справді творчого успіху у проведенні Тижня української радянської літератури.

— Історія нашої літератури схожа на історію свого народу, бо вона викиві його, бо кров'ю і нервами була вона завжди зв'язана з ним. Це, звичайно, зовсім не означає, що процес відбувався без боротьби антагоністичних соціальних сил всередині нації, але прогресивні сили виходили з цієї боротьби з честю, вони задавали тон, вони владували на творчих висотах, тому-то всю історію нашої літератури з такою пронизливою силою проймає струмінь правдоборства, патріотизму, народності, завжди в нашій літературі — в її магістральному річці — пульсувала зродова народна кров.

О. Гончар.

Ласкаво
просимо
майстрів
слова
на землю
Кіровоград-
щини!

— Ближче стати один до одного! В ім'я великої справи нашого радянського мистецтва поступитись дрібними образами і амбіціями, вторити разом, допомагати один одному, менше думати про те, хто з нас перший, головний, — драматург чи театр, а глибоко розуміти, що перший і головний серед нас — передовий радянський трудівник, і немає більшої честі, як служити своїм талантом великому радянському народові.

О. Корнійчук.

Микола НАГНІБИДА

ПУРПУРОВИЙ СТЯГ

Священність хліба, матері й землі
І честь сестри, і незрадливості брата,
Могутність духу, що здолав жалі...
Яка тепер, людино, ти багата!

Священність батька, солі і води,
І чистота глибини у коханні,
Незайманість садів, які несуть плоди,
І віра в день на росах світанні;

Священність Леніна й полеглих у борні,
І труд, з натхненням злитий воедино,
І даліни мапильної вогні...
Яке багатство маєш ти, людино!

Священність правди, пісні і звитаг,
Що б'ють джерелами в історії народній,
І свій високий пурпуровий стяг
Неси, людино, в завтра із сьогодні!

ВІТАЛІЯ КОРОТИЧ

ПІСНЯ

Коли хліба немає — хтось такий дасть їсти,
Коли немає сороки — хтось тобі дасть свою,
Коли надто самотньо — йди на вулицю міста,
Воно всімхнеться і прийме тебе в людську течію.

Не спиться?
Все одно прийде по втомі — для сну година,
Ляже тобі на очі, наврочить видіння пісні,
Коли ж пісні немає, тоді вмирає людина,
І навіть ховати ніяк її.
Бо — немає пісні...

Прощання
з аеродромом

А вітер грав для нього дивні гамі,
Немов оркестр, повернений із літ,
І фюзеляж планети під ногами
Тремтів, як самолёт, що йде на зліт.

Набігли сльози — певно, через сонце,
Що пропекло вогнем цей світ до дна,
Де перекотило по бетонці
Летіло, срібне, наче співана.

А небеса, немов блакитна хустка, —
Крик світа над сум'яттями років.
... І хмари пропливали в небі хутко,
Як привиди померлих літальців.

БОРИС ОЛІЙНИК

ОТЖЕ, свято красного письменства. Донедавна в ці слова вкладався зміст, пов'язаний з відзначенням урочистих літературних дат, ювілеїв того чи іншого письменника. Зараз же ця фраза, до якої ми вже встигли привичаїтись, набула нового, значно глибшого змісту. Тижні української радянської літератури, які час від часу відбуваються в областях республіки з ініціативи СПУ, набули масової популярності і визнання, перетворившись у справжні літературні маніфестації.

ВІД СЕРЦЯ ТВОРЦЯ — ДО СЕРЦЯ ЧИТАЦЬКОГО

Від кабінетної тиші, від тайни творення слова — до його широкого розголосу — два взаємозв'язані полюси кожної такої події. І це значимо і справді-таки символічно. Від серця творця — до серця читачького — ця споконвічна магістраль завжди визначала сенс письменницької роботи. Бо ж тільки література, яка має тісні зв'язки з масовим читачем, має право на найменування великої літератури. Українська радянська література давно виборола це право.

В усіх усядах відомі нині імена її славозвісних синів — неповторного музикотворця Павла Тичини і любомудра Максима Рильського, великого життєлюбця, новатора Олександра Довженка і глибоко національного чародія сміху Остапа Вишні, «Гомера ХХ століття» Юрія Яновського і неперевершеного майстра драматургії Івана Кочерги, вулканного Андрія Малишка і душевного, як пісня українська, Володимира Сосюри.

Нині Кіровоградщина — в епіцентрі літературних подій України. Сюди зараз звернені погляди шанувальників друкованого слова, усіх тих, хто вболіває за рідну культуру, її національний розрив. Бо ж літературний Тиждень — то неперемінна подія в культурному надбанні області.

Нам випала висока честь приймати у себе, як тих письменників, чий імена вже давно стали хрестоматійними, так і майстрів середнього і молодшого покоління.

Одесь Гончар, Олександр Корнійчук, Леонід Новиченко, Микола Бажан, Степан Олійник, Василь Козаченко — ці та інші постаті — то окраса нашої літератури, символ її небаченого відродження під життєдайною зорею Великого Жовтня.

Останні твори, засвідчують невичерпні можливості попереду

української радянської літератури. Хто стежить, скажімо, за творчістю Олесе Гончара, той не може не подивуватися незбагненному впливу цього прозаїка завше поставати у якійсь новій якості, засяяти ще невідомою читачеві новою гранню свого таланту. Почитайте «Циклон» — останню публікацію цього романіста. І ви переконаєтесь, — це знайомий і водночас незнайомий Гончар!

А отім, ці слова можна було б віднести на карб багатьох інших визначних творців.

З хвилюванням, з душевним трепетом чекаєш зустрічі з блискучою плеядою поетів, чия творчість визначила новий якісний стрибок нашої літератури. Ось Дмитро Павличко — автор численних і широко відомих поетичних книг, гранослов, який перебуває у зеніті розквіту. Іван Драч — людина рідкісного, дивовижного талану, який при всій складності свого асоціативного мислення — завжди глибоко національний. І не тільки в «Баладах з криниці фольклору», а й у «наймодерніших» своїх віршах.

А кому не відома творчість лауреата республіканської премії імені Островського Бориса Олійника, громадянськість поетичних мотивів котрого гідна наслідування. Остання книга цього поета «Відлуння» — це, либонь, чи не найкраща книга року.

Викликає подив розмаїта діяльність Віталія Коротича — поета, прозаїка, сценариста і перекладача, який енергійно торує свій шлях у літературі.

Це тільки кілька імен гостей, чий голоси зазвучать у колосах і радгоспах, у школах і на заводах області. А всього їх буде близько п'ятдесяти! І серед них — визначний поет Микола Вінграновський, відомий критик Володимир П'янов, талановитий прозаїк, наш земляк Віктор Близнець.

Поряд з майстрами візьмуть участь у святкуванні Тижня літератури і місцеві літератори — прозаїки і поети Микола Смоленчук, Леонід Народовий, Олександр Моторний, Валерій Юр'єв, Георгій Шевченко, Федір Непоменко. Це також і своєрідний звіт для кожного з членів обласного літературного об'єднання.

Тиждень української радянської літератури співпадає з іншою визначною подією — 125-річчям з дня народження І. Карпенка-Карого, драматурга, рівного якому, за висловом Франка, не мала наша література.

Ми земляки корифея, і тому передусім мусимо подбати про відзначення цієї славної дати.

Свято красного письменства — то свято і хлібодарів Кіровоградщини, кожен з яких міг би визначити зміст свого життя невимрущими словами мудрого Максима:

Ми працюємо, що в творчість перейшла,
І музику палку, що ніжно
серце тисне,
У щастя людського два рівних
є крила —
Троянди й виноград, красиве
і корисне.

Володимир БАЗИЛЕВСЬКИЙ,
відповідальний секретар обласного літоб'єднання.

Золоті осени —
Золоті рядки.

Фото В. КОВПАКА.

ДМИТРО ПАВЛИЧКО

Найкраща мить

Моя душа чекає дива
І вся тривогою шемить —
Деся не далеко мить щаслива,
Мого життя найкраща мить.

А може, це лишень омана,
І не діждусь нічого я.
Ту мить, як зірку ніч весняна,
Згубила молодість моя.

Чому ж не спомини, а чекання
Щодня в моїй душі бринить —
Так, шби мить моя остання
Те диво мав об'явити!

БЕЗСМЕРТЯ

Цей ритм колон... Цей віковий граніт,
Суворий і скупий на перелини...
І неба молодого сніга грива,
І ялиновий теплий оксамит,
Це — мавзолей.

Це — мавзолей... Чіткі квадрати плит —
Несторкані тиші оборона.
І древнього майдану вільний пани,
І сонця августійшого корона...

Він тут лежить. Притомлене крило
Китайка опуска йому на груди.
Чи думалося, що мавзолей цей буде?
Напевне ж — ні! Та й ніколи було:
Він працював.

А як життя сплило —

Його в цей мавзолей поклали люди.
І з того дня вони до нього йдуть,
Минаючи десятиліття ковчегі.
І ця із покоління безсонна черга
Впадає із минулого в майбутнє.
Не черга, ні!

Було тих черг, було...
Вони в горлянках берегів скипали,
Вони змивали відчаєм вокзали,
Коли воєнним гогом ревло,
І примерзали до дверей крамниць,
У хлібних картках звалились поїменно.
Та з часом опадала їхня міць
І тапула у пісках одностення.

А цю ріку спрямовує любов.
В серцях людських струмить її коріння.
За всіх часів один у неї рівень,
Що не піддається зміні у мов.

Ніхто не визнача її етикет —
Сама ріка диктує свої норми;
Увільнена від шорів уніформи,
Вона тече — і гордий її леті

Тут кожен із своїм обличчям, Мур
Пересторог не прогинає плечі!
Безпосередня в подиві малеча,
Статечна старість, юності безжур.

Були тут люди вищої краси!
Шияли їхні дихали походом.
Тут якось похитнувся наркомпроду,
Подейкували: голод підкосив...

Ішов поет з проясненим чолом,
Беріг мислитель роздуми у вічу.
Несло свою засмагу віковичну
Неквально і розсудливе село.

З чужих країв сюди приходили люд,
Незвичний одяг дивував і тішив.
І дипломати в протокольних тишах
Вклонялися, пильнуючи статуй.

Траплялося, сховавшись у собі,
Сюди вкрадався і одвертий недруг,
Аби узріти прочан із диких петрів,
Що набивають в молитвах лоби.

Та — дивна річ: ішов спокійно люд...
Перемовлялися діди й онуки.
Он двоє молодят злязали за руки.
Он хтось зустрів знайомого, мабуть.

І тільки як заходили вони
В червону тишу траурного склепу,
Іх очі зацікавили чисто й тепло,
Так гейби стріли друга давнини.

Ніхто тут запомпадиво не каявся,
Не сипав поліл на смиренну маску...
І недруг важко ніс тавро поразки,
Бо він не стільки гинув їх боюся,
Як впереної гідності в собі,
Що розпалала острахи побожні...
Так, армія тоді непереможна,
Коли любов зове її на білі!

Талановитість нації, очевидно, вимірюється не лише довжиною її історичного досвіду, численністю, здатністю до створення шедеврів, придатних для всього людства. Талановитість нації — це її спроможність на такі виявлення, які важко й витлумачити, скажімо, коли з одного кореня без ніякої селекції зростає винятковий засів. Буде то мова про знамениту родину Тобілевичів, Косачів чи Симеєнчиків, Юрів чи Тютюнників. Подумати тільки, зовсім неписьменна дочка кріпака Зіновія Садовського Евдокія із загубленої в південних степах глухої-пеглухої Арсенівки подарувала світові аж чотириох велетнів української культури, які вписали своє містечко, а значить і містечко свого народу на скрижалі світової культури.

Арсенівка тулиться своїми садками та розлогими левадами до мальовничих берегів неширокої Вісі кілометрах у пісочні від Кіровограда. Саме тут 125 літ тому і побачив світ Іван Тобілевич (Карпенко-Карий), майбутній окраса і гордість України. З Арсенівкою пов'язані його перші радощі, перші тривоги. Син землі, як назвав його поет, бачив, як закріпачені люди для інших надринали жили. Мужички руки все робили. А багачі собі жили! Синіли простори без меж — Утіда нелюда Калитки. ...Малий Іванко думав теж: «В павів таке багатство звідки?»

Слово про Карпенка-Карого

Коло життєвих спостережень майбутнього драматурга значно поширюється, коли старий Тобілевич відозв'язав сина на навчання до трикласної школи у закутний повітовий Бобринець, якому в історії українського містечка випала завидна доля стати колись батьків професійного театру нації. Загублене у випалених сонцем степах містечко, відоме лише політичними засланцями та своїм знаменитим болотом... О, скільки перемісили його два писарчуки, а потім середні чиновники Кропивницький і Карпенко-Карий, виношуючи на вецірніх містечкових вулицях свої мрії і задуми, а сто крат перевернені дійсності. Кропивницький у спогадах про Бобринець і бобринчан скаже, що саме тут він пережив «найгарячіші» молоді задуми і найпекліші поривання в безкрай та неосяжний простір. Це з повним правом можна віднести і до Карпенка-Карого, бо містечко стало і його матір'ю-годувальницею.

Потім Карпенка-Карого до театру, до драматургії мужнів саме тут, на хистких підмостках тісного трактату Медового, звідки, по суті, бере початок український професійний театральний театр, в шанобливій заоханості у свого першого режи-

сера Голубовського, у перших своїх аматорських ролях. Місці степові вітри гартували його бунтівливий дух, проста селянська закваска породила його виняткове трудолюбство (у селянина без тяжкої праці не виродити).

Немало сторінок про бобринецьке життя драматурга написала його дружина Софія Віталіївна. У вільні години Карпенко-Карий розповідав їй про своє невеселе дитинство, про стежки свої й зустрічі за молодих бобринецьких літ, а вона зберегла ті оповідки в своїй цінкій пам'яті і передала нащадкам.

Потім був Єлисаветград, куди разом з переведеними з Бобринця повітовими установами виїхав Карпенко-Карий, тепер уже секретар повітової поліції.

Другими українськими Афінами називають наше обласне місто не випадково. Ще в першій половині XIX століття в Єлисаветграді бували майже всі мандрівні російські трупи, що бродили на території нинішнього півдня України. З появою залізничного місто, розміщене на велелюдному шляхові Одеса — Харків, відвідується практично усіма знаменитими гастролерами. Виходячи саме з цієї географічної специфіки передбач-

ливий Трамбіцький і буде театр, що стане згодом місцем формування першої української професійної трупи.

Очевидно тому кіровоградська земля, така багата на театральні традиції, і породила славу плеяди корифеїв українського театру. В наборі листівок під цією назвою з дев'яти провідних корифеїв п'ятеро уродженців нашого краю (Кропивницький, Карпенко-Карий, Садовський, Саксаганський, Левчицький), а двоє з них дебютували в нашому місті (Заньковецька та Ліницька). Горезвісна заборона Дрентельном виступів першої української трупи у найбурхливіший період її розвитку на території Київського генерал-губернаторства призвела до того, що українські актори були витиснуті з доброї половини України на південь і закономірно обрали своїм осередком Єлисаветград, де вони збиралися перед новими театральними сезонами, а часто й розпочинали їх. Кропивницький, фундатор першої української трупи і засновник своєї школи в театральному мистецтві, нещадно називав Єлисаветград великим кошом.

На час приїзду Карпенка-Карого в місті вже було джерельце аматорського життя. Він доводив його, струмування того джерела, до розмірів найвищих, гуртом стає провідним в аматорському русі України другої половини минулого віку.

Та й не тільки аматорська справа. Карпенко-Карий причетний до всіх

Дімчина тривога

ОПОВІДАННЯ

Всю ніч ішов дощ, не ви-
погодилося й на світанку. І
тоді, коли почало розвидня-
тися, загриміло, загуркоті-
ло, неначе забили гармати
по селу. Мати Дімки зіско-
чила з ліжка — і зразу ж до
вікна, а там злива аж темно.
І за садком шумить вода,
там яр, певно рушила вода
із поля. Ввімкнула світло,
глянула на Дімчине ліжко,
зблідла, кинулась до чолові-
ка й закричала:

— Павло — Дімки немає!
Дімки справді не було ніде!
Звечора разом дивилися футбол
по телевізору, після того Дім-
ка, в рожевій майці і чорних
трусиках, змився, помив ноги,
вмостився на ліжку і заснув,
мов убитий...

Надягли чоботи, накинули
плащі — і на пошуки...

Мати вернулася, коли вже
зовсім розвиднілось. У діда
Дімки й не бачили. Її но-
ги не несли, ледве добрела
до тину, вхопилась за шта-
хетину, заплакала й засмія-
лась — вулицею з лопатою

на плечах йшов босоногий
Дімка, за ним ледве встигав
батько, як завжди, вони зав-
зято про щось сперечалися.

Дімка підійшов до неї і
заговорив з докором:

— Як же ти, мати, не по-
глянула на стіл. Я ж записку
залишив, куди йду. Ви ще
спали, а я прокинувся, чую
— вода шумить... Я за лопа-
ту, та до хлопців і дівчаток,
їх покликав — і в парк. Там
же деревця малі і їх могло
зламати, знести водою, що з
поля рушила. Ми перегоро-
дили невеличкою дамбою

канаву — і потік побіг вбік...
Мати дивилась на нього і
згадала кохтень. В день 100-річ-
чя Леніна вони парк посадили
на узлізлі над річкою і ленин-
ським назвали. І в грозу Дімка
найперш згадав про нього.

В хатині хотіла йому
щось сказати, а він хлю-
павсь у воді, опецькуватий,
засмаглий і, втершись шор-
стким рушником, якось ви-
нувато промовив:

— Мамо! Я трішки ще по-
сплю... Можна, мамо?

Микола СТОЯН.

Напередодні відкриття Тижня української літератури на Кіро-
воградщині наш кореспондент мав розмову з поетом, лауреатом
премії імені Миколи Островського, заступником голови правління
Київської організації СПУ Борисом ОЛІЙНИКОМ. Нижче подає-
мо кілька запитань і відповідей.

Кореспондент. Що для вас особисто, Борисе Ілліву, є першоосно-
вою в письменницькій роботі: враження від мандрівок, зустрічі з
людьми, одним словом, назовіть кредо вашого творчого натхнення?
Борис Олійник. Тут не можна падати перевагу чомусь одному. Звичайно ж, на першому місці — зустрічі з людьми. І подорожі дають
чимало матеріалу. Майже ніколи не трапляється так, що поїздки від-
буваються у якомусь відокремленні від людського світу. В поєтові
майже завжди нуртує якась мелодія. А нові зустрічі, окремі деталі,
картинки дають початок оформитись їй, мелодії, конкретно.

Кореспондент. Ваші улюблені герої, котрі пробуджують іскру твор-
чої мислі?

Борис Олійник. Земляки-хлібодари. Адже від їх натруджених рук
йде все просте і разом з тим складне. Від них — подвиги в степах,
на заводах, у космосі. Звідси всі морально-етичні і матеріальні звер-
шення.

Кореспондент. Яку рису нашого молодого сучасника ви найбільше
цінуєте?

Борис Олійник. Безкомпромісність і принципи. Саме ці риси
дають змогу йому звершувати справні досить значимі, гідні нашої
епохи.

ІВАН ДРАЧ

НАРОД

СОНЕТ

Народ — це несі. Це місто і село.
Це люд, який мізкує й форму носить,
Голубить ноти й цифри плодоносить,
То няньчить слогом й творить чересло.

Народ — це сонцем випште чоло
Мислителя, яке і смерть не скосить.
Це — світ і палі... Хай розум кже —
досить!

Га визначень цих наче й не було.
Бо серце твердить в свисті турбот
Свою затулу думу про народ,

І не з'ється і хитромудрий тест:
Народ — дядьки, що йдуть життя орати,
Родити крицю, няньчити верстатні,
Народ — тітки в хустках наперекрест...

БАЛАДА НЕВТОЛЕНОСТІ

Все та ж невтоленість. Сама.
Все тихо плаче на порозі.
Чогось нема. Нема й нема,
Немов дівчатко, мнє позі

В калюжі босі і в тривозі
Вичікує. Хай все дарма
В ті чеканні. Та в спромозі
Лише чекання при дорозі,

Чекання босе зокрема...
Летять жмарини піжностюзі,
Летять літа на бомбовозі,
Дівчатко плаче й мнє позі,
Немов душа моя німа.

СЕРПНЕВА БАЛАДА

Згортає серпень золотим крилом,
Згорає сонце всупір заборонам,
Відходимо — вестом і череслом,
Приходимо — протоном і гудроном.

Над нами кпить гортанний, вітер-тат,
Горить ти на духмяному покосі —
На замшеві спідниці блискотять
Туті пражки, зашпібнуті на ослі.

Я вже не тут. А ти ще при мені.
Ми вже не тут. Загорнуті вітрами.
І сивіють у сизім поліні
Старі, як світ, слова старої драми.

О крихітньо, ластівко, вдово!
В очах твого уцадлого слова,
Крім цієї миті, все життя — полова,
А мить оця — життя святе єство.

ОЛЕКСАНДРІЯ ЧЕКАЄ ГОСТЕЙ

вчителював Іван Вирган, нині ві-
домий український поет.

У 1943 році в місті побували
військові кореспонденти письмен-
ники Володимир Лідін та Борис
Полевой. Нарис Бориса Полевого
«Бій за Олександрію» надрукува-
ла «Правда».

Післявоєнними роками в місті і
селах району виступали письмен-
ник А. Ривлін, Ю. Мокрієв,
С. Плачиди, О. Дей. 1960 року
в Олександрії протягом кількох
днів перебувала група київських
літераторів — поети Микола Гір-
ник, Микола Сом, літературозна-
вець Микита Шумило, прозаїк Ва-
лентин Речмедін. Вони зустрічали-
ся з шахтарями, будівельниками,
відвідали колгоспи.

Щедра наша земля талантами.

В Олександрії народилися відо-
мі радянський драматург В. Н.
Біль-Білоцерківський, публіцист
Ілля Зверев, нарисист і кіносценар-
ист І. Осипов, український поет
Леонід Чернов. Тут почав писати
перші поезії Борис Нечерда.

Не пориває давніх зв'язків ук-
раїнський нарисист Яків Климен-
ко. Він подарував рідному місто-
ві бібліотеку з автографами відо-
мих письменників.

Широ вітаємо гостей, маємо на-
дію, що зустрічі їх з нашими чи-
тачами згодом накладуть свій від-
биток на творчість письменників.

А. КОХАН,
член обласного літератур-
ного об'єднання.

Під час Тижня української ра-
дянської літератури на Кірово-
градщині в гості до гірників Олек-
сандрії приїдуть письменники. Ві-
таючи їх на гостинній олександр-
ійській землі, слід зауважити,
що наше місто ніколи не стояло
осторонь літературно-мистецького
життя.

Ще 1919 року в перших номерах
газети «Известия Александрій-
ского уездного Совета рабочих,
крестьянских и солдатских депута-
тов» сповіщалося про роботу лі-
тературного гуртка, у № 3 цієї
ж газети був надрукований вірш
Олександра Вермішева, партійно-
го діяча, літератора.

Багато письменників у різний
час відвідали наше місто. У 1920
році в Олександрії виступав А. В.
Луначарський, у 1929—30 роках

культурних починань в місті і повіті,
а коли зрозумів, що того замало, він
з коларем-народником Панасом Ми-
халевичем створює нелегальну полі-
тичну організацію. Незважаючи на
вужькість програми, організація віді-
грає певну роль у суспільному житті
краю.

Як будинокку Тобілевичів на глухій око-
лиці Биківій, у скованому поміж дере-
в флігельку — тільки випала різьна часина
— збиралися молоді службовці і вчите-
лі, лікарі та окремі офіцери, люди про-
гресивних поглядів і гарячих сердець. Пе-
редові тогочасні ідеї, сміливі протирядові
думки, шире захоплення творчістю Шев-
ченка, Бєляєвського, Чернишевського — да-
леко не повний перелік тем їх засідань зу-
стрічей.

Під час прожовання в Єлисавет-
граді Карпенко-Карий починає писа-
ти. Уже перший драматичний твір
письменника засвідчив, що в літера-
туру прийшов не лише великий дра-
матичний талант. В. І. Ленін казав, що
«історичні заслуги оцінюються не за
тим, чого не дали історичні діячі, по-
рівняно з сучасними вимогами, а за
тим, що вони дали нового порівняно
зі своїми попередниками» (В. І. Ле-
нін, твори, т. 2, стор. 51). Карпенко-
Карий створює найкращі в україн-
ській літературі зразки соціальної
комедії і трагедії, більшість його твор-
ів є найвищим здобутком критично-
го реалізму нашої дожовтневої дра-
матургії. Франко в рік смерті Кар-
пенка-Карого говорив, що він був
«великим драматургом, якому рівно-

го не має наша література».

Якщо нове, зроблене Карпенком-
Карим, відоме сьогодні кожному
школяреві. Краснодонська героїня
Уля Громова, пишущи шкільний твір
про улюбленого письменника, насам-
перед відзначила, що у Карпенка-
Карого на першому плані стоять со-
ціальні мотиви. Ця особливість ха-
рактерна й для першого драматич-
ного твору письменника «Бурлака»,
який ще сучасники драматурга на-
зивали «найбільш політичною з усіх
п'єс Карпенкових».

Соціально значимими і художньо
зрілими були його твори, написані в
невеличкому Новочеркаську, заш-
татному місті Східної Росії, куди
письменника вислав царизм під
«гласний нагляд» за нелегальну полі-
тичну діяльність. На тихій Аскайській
вулиці, в тісній підвальній кімнатині
драматург написав такі чудові свої
твори, як «Безталанна», «Бондарівна»,
«Розумний і дурень», «Наймичка»,
«Мартин Боруля». Яку волю треба
було мати політичному заслланцеві,
щоб після вимотуючої цілоденної ко-
вальської, а потім не менш втомлю-
ючої палітурної роботи сідати за
стіл і часто до світання жити життям
своїх героїв, таких же покривджених
царизмом, як і сам автор. Матеріал
для своїх творів він черпав з життя,
з великим гнівом пише він про зро-
стання нової, ворожої селянинові

буржуазії, українських «чумази», про
трагічну долю сільської бідноти. Над
його наймичкою Харитинкою плака-
ла ася передова Росія, наймичка
(Заньковецька) стала гнівним викри-
вачем самодержавства, рівним по ве-
личчині гніву Шевченковій музі.

З часом письменники дозволили
залишити Новочеркаськ і добувати
заслання на власному хуторі під Єли-
саветградом, названому в честь по-
кійної першої дружини Надією. Ос-
танні два десятиліття його життя вза-
галі будуть щонайтіснішим зв'язані са-
ме з цим благословеним куточком
степової України, місцем його радо-
щів і тривоги, поезії і прози існування,
місцем активної письменницької ро-
боти.

На одній з меморіальних дошок,
що стоїть на хуторі, написано:

«На хуторі Надія з 1888 по 1907 рік жив
видатний український письменник-драма-
тург, корифей українського театру Іван
Карпович Тобілевич (Карпенко-Карий). Тут
ним були написані п'єси: «Сто тисяч»,
«Батькова казка», «Гріх і покарання»,
«Палада XVIII століття», «Сваха Чалий»,
«Пондз Дніпро», «Тандиз», «Хазяїн»,
«Свєта», «Житєське море».

З цього великого переліку виділи-
мо лише комедії «Сто тисяч», «Ха-
зяїн» та трагедію «Сваха Чалий», які
стали найбільшим досягненням кри-
тичного реалізму в нашій дожовтне-
вій літературі. Образи, створені дра-
матургом, пройдуть через віки.

Драматург не безвизно жив на

хуторі. Тільки-но скінчився строк за-
слання, як він знову подався на сце-
ну. Театральний кін письменника лю-
бив фанатично, самовіддано, він був
неабияким актором, винятковим ор-
ганізатором. Устами одного із своїх
героїв Карпенко-Карий казав: «Сце-
на ж — мій кумир, театр — священ-
ний храм для мене!.. В театрі грати
повинні тільки справжню літературну
драму, де страждання душі людської
тривожить кам'яні серця і, кору ле-
дяну байдужості на них розбивши,
проводить в душу слухача жадання
правди, жадання загального добра...
Служить таким широким ідеалам
любо!»

Та здоров'я Карпенка-Карого
йшло на спад, він змушений був по-
серед сезону лишити сцену. Перед
смертю прохав, щоб поховали його
не сільському цвинтарі поблизу ху-
тора, між простих людей. Заповіті
драматурга виконали. На могилі ве-
ликого сина України викарбували та-
кі слова:

«Люди вмирають — ідеї вічні. Сер-
це твоє, налите правдою і любов'ю
до рідного темного люду, полягло
поміж ним, а дух величний твій ви-
татиме над ним вовіки. Коли ж не-
зрячі тепер прозріють — тебе в сім'ї
своїй вілній, новій спом'януть».

Ці пророчі слова збулися в нашій
дні.

М. СМОЛЕНЧУК.

